

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ**

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ПРОФЕСІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ ТА ВИКЛАДАЧІВ
ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН»**



ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ XIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ
ТЕХНОЛОГІЇ»**

м. Харків, 24 жовтня 2025 р.

**Дніпро
"Середняк Т.К"
2025**

УДК 316.05

Л 93

*Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету
залізничного транспорту (протокол № 10 від 20.10.2025 р.)*

Головні редактори:

Андрущенко В. П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Панченко С. В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, в. о. ректора Українського державного університету залізничного транспорту

Редакційна колегія:

Абашинік В. О. – д-р. філос. наук, професор

Вельш Вольфганг - габілітований доктор філософії, професор

Каграманян А. О. – канд. техн. наук, доцент

Панченко В. В. – д-р. техн. наук, доцент

Євсєєва О. О. – д-р. економ. наук, доцент

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. 24 жовтня 2025 р. / відп. за випуск І. В. Толстов. – Дніпро: Середняк Т.К, 2025 – 238 с.

ремінісценція, пародія, плагіат, стилізація тощо. Кожен текст є «реакцією» на попередні тексти. Текст складається з анонімних, неідентифікованих цитат, які вже були прочитані, але не позначені як цитати: «Це цитати без лапок» [3].

Отже, комічне в художній літературі реалізовано через поєднання прагматичних і дискурсивних стилістичних засобів, які забезпечують багаторівневий ефект взаємодії з читачем, розширюють комічний потенціал тексту, слугуючи ефективним інструментом художньої та комунікативної виразності.

Список використаних джерел

1. Просіна К. М. *Форми та засоби вираження комічного у художньому творі. Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 24–25 трав. 2019 р.)* / Нац. акад. наук України, Наук.-навч. центр приклад. інформатики, Ін-т інновац. освіти. Одеса: Ін-т інновац. освіти, 2019. С. 82–84. URL: <https://novaosvita.com/wp-content/uploads/2019/05/ModTrSc-Odesa-May2019.pdf#page=82>.

2. Ярема О. Б. *Алюзія в текстах британської художньої літератури: лінгво-статистичний аспект (на матеріалі творів модерністів): дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 – германські мови* / наук. керівник А. Б. Павлюк; Запоріз. нац. ун-т. Запоріжжя, 2016. 355 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/02_2016/Yarema_dis.pdf.

3. Barthes R. *Image, music, text / essays selected and translated by S. Heath*. London: Fontana Press, an imprint of HarperCollins Publishers, 1977. 217 p.

ЕЛЬ КАСЕМ О. В., *ст. викладач,*
СЕРГІЄНКО Ю. О., *здобувачка вищої освіти,*
Український державний університет залізничного транспорту,
м. Харків, Україна

СУТНІСТЬ І ФУНКЦІЇ САСПЕНСУ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Саспенс є одним із найефективніших засобів емоційного впливу на читача, він спрямований на підтримання напруженого очікування, створення атмосфери невизначеності та посилення психологічної взаємодії між текстом і реципієнтом.

У науковій традиції розрізняють два основні підходи для вивчення саспенсу – текстоцентричний і рецептивний. Перший розглядає саспенс як результат свідомих авторських стратегій і структурних маніпуляцій. Він ґрунтований на наявності потенційної або реальної загрози для персонажів, відтермінуванні розв'язки, створенні інформаційної асиметрії [3], добором мовного матеріалу [1] і вибором точки зору оповідача [6].

Рецептивний підхід пояснює саспенс як результат когнітивної та афективної діяльності читача, що ґрунтований на симпатії до персонажа, прогнозуванні можливого розвитку подій і відчутті безсилля перед ситуацією. Напруга виникає внаслідок одночасного переживання невизначеності, надії та страху, коли бажаний результат здається менш імовірним, ніж небажаний, але залишається значущим для реципієнта [7].

Проте саспенс доцільно розглядати як результат взаємодії тексту і сприйняття. Автор цілеспрямовано конструює ситуацію потенційної загрози, відтерміновує розв'язку та дозує інформацію, тоді як читач активно включається у процес прогнозування, одночасно переживаючи надію на порятунок героя і страх перед неминучим лихом. Інтенсивність напруги залежить від ступеня емоційної залученості та неможливості вплинути на розвиток подій, що перетворює читача на безпорадного, але глибоко зацікавленого спостерігача, доки розв'язка не зніме накопичене напруження.

Функціонально саспенс виконує кілька взаємопов'язаних ролей у структурі художнього тексту. Насамперед він забезпечує утримання уваги читача, формуючи стан напруженого очікування та постійної зацікавленості у подальшому розвитку подій. За Н. Керроллом, прагнення читача рухатися текстом далі (так званий «ефект перегортання сторінок») є прямим наслідком еротетичної структури оповіді, коли текст систематично породжує запитання, а потреба їх вирішення підтримує високу залученість [4].

Крім того, саспенс виконує структурно-композиційну функцію, створюючи динамічну взаємодію між напругою та її розрядкою. За Р. Бароні, сюжет розвивається завдяки нестабільності, що порушує очікуваний порядок подій і підтримує читацьку увагу до моменту розв'язання конфлікту. Задоволення від оповіді зумовлене не лише фінальною розв'язкою напруги, а і самим процесом її очікування: чим складнішим і менш передбачуваним є сюжет, тим вищою буде зацікавленість читача [2].

Не менш важливою є жанроутворювальна функція саспенсу, адже він становить визначальну ознаку таких жанрів, як трилер, горор, детектив чи фентезі. Як наголошує Л. Мікос, жанрові конвенції формують своєрідний «договор» між текстом і аудиторією, у межах якого читач очікує певного

спектра емоцій, характерних для вибраного жанру. Згідно з цим «договором», саспенс забезпечує контрольоване переживання страху, тривоги та інших емоцій без загрози для життя реципієнта [7].

Звідси впливає естетична функція саспенсу, яка полягає в можливості безпечного проживання сильних емоцій у межах художнього простору. Поєднання відчуття загрози з усвідомленням вигаданості подій створює ефект парадоксальної привабливості, що пояснює емоційний потяг аудиторії до напружених сюжетів [7]. М. Лене та Ш. Кельш підкреслюють, що естетичне задоволення виникає лише за умови розв'язання напруги: чим вищий рівень тривоги у процесі очікування, тим сильнішим є емоційний відгук під час розрядки [5].

Отже, саспенс у художньому тексті є багатофункціональним інструментом, що поєднує когнітивний, емоційний, структурний і естетичний аспекти. Він утримує увагу, структурує сюжет, визначає жанрову належність і забезпечує глибоке естетичне переживання. Саме завдяки саспенсу художній твір набуває динаміки, напруженості й здатності утримувати читача в емоційному залученні до останньої сторінки.

Список використаних джерел

1. Божко О. С. Засоби лексичної номінації атмосфери саспенс у художніх творах жанру хоррор. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки»*. Дрогобич, 2017. № 7. С. 17–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2017_7_6 (дата звернення: 16.10.2025).

2. Baroni R., Newman D. A. Tensions and Resolutions: Plot's Musicality, or Musical Plot? *Storyworlds: A Journal of Narrative Studies*. 2022. Vol. 14, № 1. P. 35–54. DOI: <https://dx.doi.org/10.1353/stw.2022.a963514> (дата звернення: 16.10.2025).

3. Brewer W. F. The nature of narrative suspense and the problem of rereading. *Suspense: conceptualizations, theoretical analyses, and empirical explorations*. New York: Routledge, 1996. P. 213–251.

4. Carroll N. *The Philosophy of Horror or Paradoxes of the Heart*. New York: Routledge, 1990. 272 p.

5. Lehne M., Koelsch S. Tension-resolution patterns as a key element of aesthetic experience: psychological principles and underlying brain mechanisms. *Art, aesthetics and the brain*. Oxford: Oxford University Press, 2015. P. 285–302. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199670000.003.0014> (дата звернення: 16.10.2025).

6. Lodge D. The Art of Fiction. New York: Penguin Books, 1994. 256 p.
7. Mikos L. The Experience of Suspense: Between Fear and Pleasure. *Suspense: conceptualizations, theoretical analyses, and empirical explorations*. New York: Routledge, 1996. P. 84–108.

ЗАГРІЙЧУК І. Д., д-р філос. наук, професор,
Український державний університет залізничного транспорту,
м. Харків, Україна

ЯКІСТЬ КОМУНІКАЦІЇ В СУСПІЛЬСТВІ ЯК ОСНОВА ЙОГО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В усі часи важливим фактором успішного розвитку суспільства була узгодженість дій індивідів, які його складають. Адже будь-яка спільнота успішно розвивається, коли дія кожного окремого громадянина вливається нехай навіть скромним потічком у загальну справу. Власне на цьому ґрунті і виникла політика, як діяльність з узгодження інтересів вільних громадян в античному суспільстві. Як не дивно, але термін, який сьогодні вживають для позначення цивілізаційного рівня розвитку, а саме «демократія», отримав своє право на існування в суспільстві, більша частина якого взагалі не мала ніяких прав. Це була так звана рабовласницька демократія, влада народу, де народом, демосом були виключно рабовласники. Саме вони спільно здійснювали управління своїми колективними справами в рамках полісу, міста-держави, звідки і з'явився на світ термін «політика» як діяльність з регулювання відносин у рамках усього полісу.

З того часу, як виникла політика, доводилося так чи інакше вирішувати протиріччя, якими насичене суспільство. Це не дивно, оскільки протиріччя, як відомо, є джерелом розвитку. А вони бувають різними, у тому числі антагоністичними. Саме через них часто виникали і виникають конфлікти і війни. У давній історії конфлікти і війни були фактично неминучі. Але вже у XX столітті, не дивлячись на те, що воно спричинило дві світові війни, рівних яким за втратами в історії ще не було, з'явилася можливість мирного розвитку. І можливо саме ці війни, а скоріше за все так воно і є, посприяли тому, що відбулося переосмислення історії відносин між людьми в державі та між державами. Німецький філософ і соціолог Ю. Габермас розробив і сформулював концепцію комунікативної дії, основним змістом якої є ідея про можливість і необхідність мирного розвитку суспільства і цивілізації